

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 6. avgusta 1873.

Obseg: Potovanje s Kranjskimi svilnimi kokoni v Gorico, in kaj je doživel popotnik. — Kako naj bi se sršeni iz konj spravili? — Poročila o Matičnih zborih. (Dal.) — Mnogovrstne novice. — Slovstvo. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Potovanje s Kranjskimi svilnimi kokoni v Gorico, in kaj je doživel popotnik.

Ker so „Novice“ omenile, da grem s svilnimi pridelki na trg Goriški, naj jim izid tega potovanja popišem.

Peljal sem seboj 328 funtov umorjenih, skozi 4 tedne sušenih mešičkov (kokonov); al tudi v Gorici ni bilo kupca na lanski kup. Letošnje leto je cena kokonom grozno padla. Nisem si tedaj upal prodati svojega blaga ter sklenil, pri g. Strajncu sobo si izprostiti, da bi blago do meseca septembra ondi hranil.

Ker pa bi nekterim svilorejcem ne bilo prav bilo, ako bi bil brez novcev domú prišel, sem ponujal pridelke Lenassi-u, Monfalkonski in Videmski fabriki; al vsak dan je šel kup nazaj. Poprej so mi Videmci pisarili in me vabili z blagom tje priti; al ko sem prišel, se ve da le z muštrom, pa nobeden ni hotel več od kupčije nič vedeti.

Vrnil sem se tedaj v Gorico in šel najprvo k kmetijski družbi in potem na c. kr. poskuševališče svilorejsko v Gorici poprašat, kakošen in kje bi se najbolji kup dosegel? Mislil sem si, da vsaj tukaj mi bodo šli odkritosrčno na roke, ker podpora kmetovalstva je njih namen in za ta namen jim c. kr. vlada dokaj novcev daje. Al vodja kmetijske družbe mi ni znal nikakega kupa in nikakega kupca povedati. Menda bi tega tudi ne bil storil, ako bi bil kaj vedel, kajti on je trd Lombardec, kateremu skrb za svilorejce Avstrijske nikakor ni pri srcu. Tudi pri c. kr. svilorejskem poskuševališču nisem mogel kupa izvedeti, ker prvi dan ni bilo vodje (mlad človek, kakih 20 let star je vodja, kterelega Goričani malo čislajo) domá. Drugi dan ga sopet v pisarni ni bilo, ker ponoči se je blizo njegovega stanovanja pepél pod streho vnel; a tudi 3. dan ga ni bilo. 4. dan, ko sem od nekega svilorejca okoli 82 funtov neumorjenih kokonov za prodaj dobil in katere sem zato, ker so mi na poti metulji že ven lezli, naglo moriti moral, sem sopet šel najprvo k kmetijski družbi privoljenja prosit, da smem v njeni peči sviloprejke moriti; al tukaj mi je bilo rečeno, da so vse svilorejsko orodje na c. kr. poskuševališče svilorejsko dali in da naj tje grem jih morit. Ker je pa ta štacijon daleč zunaj mesta in je silno vroče bilo ter se je voznik branil voziti tako daleč, šel sem poprej h kruhopeku za plačo uboge svoje kokone morit, al ta mi odgovorí, da, ako bi on to storil, 14 dni ne bi prodal kruha. Primoran sem bil tedaj

dolgo pot na poskušališče nastopiti in prositi, da smem tam moriti. Al kaj se mi tū zgodi? Ko dojdem tje z blagom, kjer se ve da sopet vodje ni bilo, nego sam sluga, me začne on s svojimi pomagači iz vrta goniti, češ, da nimajo priprave, in me obirajo, zakaj da blago v Gorico vozimo, naj si ga doma kuhati damo!

Tako gredó oni zavodi, kateri dobivajo od cesarske vlade subvencije za podporo kmetovalstva, svilorejcem na roke! Oni ne storijo nič; če pa vnanji človek sam pridelke na prodaj pripelje, ga pa mešetarji in prekupovalci na polovico opeharijo, na polovico pa še okra-dejo, kakor se je Mariji Lavfarjevi iz Vač godilo, katero je kmetijska Kranjska družba nasvetovala s 40 funti svilomešičkov v Gorico, in še bolj bili bi jo oplah-tali, ako bi ne bila k sreči na-me naletela.

Iz tega se vidi, da od svilorejnega društva v Metliki do c. kr. poskuševalnega društva svilorejskega v Gorici svilorejec podpore nima. Sreča le, da nam je g. Lenassi po 177 soldov umorjene suhe plačal; njemu vsaj moramo biti za to hvaležni, akoravno jih je tako izbral, da je polovica blaga v škart prišla. Morebiti bi jih tudi on ne bil še po tej ceni plačal, ako bi mu ne bilo zato, da ne bi se reklo, da je on Kranjca zapustil.

Take dogodbe, kakor sem jih tū v vsem resnično popisal, nam pač kažejo, da je treba vprihodnje drugo pot nastopiti.

Ali ne bi se moglo to tako storiti, da bi kmetijska družba meseca junija vsako leto od Gorencev, naša svilorejska družba pa od Dolencev skupovala kokone, da jih prodaste in svilorejec dobí brž novce? Malo pridelati, pa še tega ne prodati ali po nič, mora pač veselje vsakega tudi najbolj vnetega svilorejca uničiti. Vsaj družbe ne morejo imeti nikake zgube, ker se bo včasi vendar primerilo, da kupec pride; ako pa ne pride, bode družba dobro umorjene in dobro posušene kokone zmirom lahko prodala, če jih izveden človek pelje spomlad v Gorico in Videm, ali pa jeseni meseca septembra na Tirolsko na prodaj.

Če Ogerska vlada 75.000 gold. vsako leto za nakupovanje svilomešičkov svoji deželni svilorejni direkciji proti povračilu posodi, zakaj bi Avstrijska vlada tega ne storila, ako se za to prosi. Vsaj je gosp. minister poljedelstva, ko smo lansko jesen bili v Roveredu pri svilorejnem kongresu ob priliki moje avdiencije sam rekel, da se je prepričal, da sviloreja le v južnih krajih vspešno napreduje, in da bode severnim deželam, katerim je sviloreja le igrača, velike subvencije vzel in južnim več podpore dal. Prosimo tedaj zdatnejše podpore!

Vi svilorejci pa verjemite skušenim ljudém in ne

mislite, da že vse znate. Ne delajte semena iz kokonov tacih gosenic, ki niso bile do čistega zdrave. To škoduje vam samim in celi deželi! Potrpajte rajši, da bolezen sviloprejk neha, vsaj ne bo večno trajala. Haberlandt v svoji knjigi „Neue Beiträge zur Seidenraupenkrankheit. Wien 1868 stran 35“ trdi, da se je bolezen začela leta 1688. po Laškem in končala leta 1710.; v drugič jih je sopet obiskala leta 1749. in se poslovila leta 1756., in tako odlazi tudi ta.

Vsaki pot izberite kokone do čistega od mehkih, dvojnih, rujavih in onih, ki so med predenjem v mešičkih poginili in razlili (po italijansko „bombonati“), kajti ti nimajo večje cene nego od 20 do 35 soldov. Čisto blago ima ceno, mešano nobene. Posebno škodo imaš pa po teh pri moritvi in prevaževanju, ker ti 10 mehkih in razlitih lahko polovico pridelka pokvari.

Ne morite kokonov ne v peči ne na solncu, zato ne, ker v peči jih zacvrkneš in nit ti ne bo nikoli več tekla; — na solncu se pa tudi nit tako pokvari, da izvedenec brž pozná, da so bili na solncu umorjeni. Fabrike poskušajo, ako niti tečejo, predno ti kak kup obljubijo. Ne čakaj z moritvo, da ti že čez 2 do 3 dni metulji ven lezejo, zato, če kupec to zapazi, ne bo jih nikoli rad kupil. Gosp. Lenasi za take še obljubiti ni nič hotel, ker je nit že pokvarjena. Metulj že dva dni poprej gristi začne, predno ven pride. Morite jih le na vodeni soparici; ali so umorjeni, se lahko pozná, samo da enega prerežeš in ogledaš, ali je srčna kri še tekoča ali ne; mrtev metulj ima le strjeno kri. Floret — žide ne jemlji od kokonov, zakaj po današnjih najdbah mora pri kokonu ostati. Ne pustimo črvičev ali gosenic pred iz jajčic izlesti ko prve dni velikega travna, kakor letos, da jih ne bomo redili 62 dni namesti 28 dni. Čuda, da niso poginili, ker v poprejšnjih časih, če niso predli do 42. dneva, tudi ni bilo več koristnega iz njih.

Marsikaj bi še lahko potožil, kako sem si prizadeval, da je bistrumna deklica Milka, hčerka našega gosp. učitelja Sturm-a, se pri g. Treo-tu že prvo leto precej izučila sviloprejtva, da bi sčasoma bila dobra učiteljica drugim našim, ako bi se bila še drugo leto učila na stroške svilorejske naše Metliške družbe; al gosp. predsednik, ki je izprva vse obljubil, ni mi žalibog bil na pomoč potem, ko je čas prišel za to, in spodletela je družbi še subvencija, od sl. ministerstva kmetijstva za letos namenjena, ker gosp. predsednik zavoljo svoje komoditete ni lanskega računa položil.

Da pa svilorejci letošnjo slabo ceno svilnih pridelkov na tanko zvedó, naj jim naznanim kupni list svile (žide) in svilomešičkov (kokonov), katerega je Milanski časnik „Perseveranca“ razglasil, in kateri je iz Lijona na Francoskem edina mera vsemu Evropejskemu svilorejstvu. Tako-le piše:

Milan 10. malega srpana 1873. Pogled po letošnjem svilotržtvu: Tudi v začetku današnjega dne se ni nič premenilo; vse stoji v tisti situaciji poparjeno, kakor je bilo zadnji teden. V fabrikah vse čaka, da se poprejšnja tvarina prodá; letošnjega pridelka se zdaj še nič ne kupi.

Lijon 4. mal. srpana 1873. Prodaja svilnega blaga slaba, brez vse cene.

Lijon 5. malega srpana 1873. Ta teden je končal tiho; cena je šla nazaj.

Lijon 7. mal. srpana 1873. Kupčije svilne nikake, cena slaba.

Obrtniška zbornica Parmezanska razgláša, da svilomešički čisti, izbrani od mehkih, dvojnih, rujavih in ob preji poginulih (bomboneti), so bili prodani na sejmu v Parmi tako-le:

1 kilo semena:
lepih mešičkov domačega rumenega po $8\frac{3}{4}$ laške lire

lepih mešičkov tujega rumenega po $8\frac{1}{2}$ laške lire
„ „ Japaneškega zelenega po $7\frac{3}{4}$ „ „
slabejih mešičkov po $4\frac{1}{3}$ „ „
toraj eno k drugim po $7\frac{1}{2}$ lire za kilo (lira je blizo naša stara dvajsetica).

Novara 7. malega srpana 1873. Prodanih mešičkov v tem letu je bilo 529·211 kilov, med katerimi je zapopadeno tudi 48·376 kilov mehkih, in poginjenih 3850. Cena počez je bila $6\frac{1}{3}$ lir. za kilo. Nasproti lanskemu letu, ko je prišlo 485·415 kilov mešičkov na sejm, v katerih je zapopadeno bilo tudi 77·577 kilov mehkih in 9002 kilov poginjenih ob preji, bi se moglo misliti, da se je letos več pridelalo kakor lansko leto; al letos je veliko blaga po sejmu v fabrike šlo, zato, ker posestniki niso poprej malemu kupu fabriškemu verjeli, dokler se tega niso na sejmu prepričali. Na vsako stran je pa letošnje blago boljše od lanskega; to trdijo tudi fabrikantje, in kaže tudi to, da je letos manj mehkih kakor jih je bilo lansko leto.

Tako piše „Perseveranca“. Zdaj pa sodite svilorejci sami, kakošna cena je bila na stolu predilnic. Kilo (kilogram) je malo več kakor $1\frac{3}{4}$ funta naše vage, in malo manj od 2 funtov. Italijanska lira ali frank v papirji je blizo naša stara dvajsetica. Po takem je v Navari bila cena druga k drugi 1 gold. 34 kr. Zdaj pa žive tje vozite!

To govori dosti glasno, da se moramo proti takim nezgodam doma oborožiti.

V Metliki.

Jožef Pohlin.*)

Kako naj bi se sršeni iz konj spravili?

Odgovor na vprašanje.

„Novicam“ je došlo sledeče vprašanje:

„Drage „Novice“, kupil sem kobilico, 4 leta staro, ki ima sršene v sebi; večkrat se prikažejo iz zadnjice debeli kakor fižol. Prosim Vas, da bi povedale, kako bi se le-ti sršeni iz nje spravili?“

Odgovor. Natura sama bode to še ta mesec storila, kar je že začela delati pretekli mesec. Vam ni treba nobenega zdravila za to. Gledite, to je pa tako.

Brenceljnov, ali kakor Vi pravite, sršenov je več sort. Goveda, jeleni itd. imajo svoje, ovce tudi svoje, konji pa zopet svoje. Brencljevka kot muha leže jajčica govedom pod kožo večidel na hrbtu, ovcam v nosnice, konjem okoli gobca. Od todi — postava nature je taka — pa se jajčica pri ovcah iz nosnic potegnejo više gori, da pridejo v votlino čepine in od tod v rogove ovci, pri konjih pa okoli gobca položena jajčica požre konj v želodec. Iz jajčic pa se v nekkih tednih napravijo črviči, ki v nosnih votlinah ali rogovih nadlegovajo ovce, da večkrat z glavo stresaajo, dokler se jim rog ne odžaga in črviči ne vzamejo ven; pri konjih, posebno tacih, ki so spomladi na pašo hodili ali katerim je na polji med potjo brencljevka jajčica okoli gobca položila, pa zležejo jajčica v želodec; tukaj se premené v črviče kakor drobán fižol debele, ki se primejo, včasih po 10, 20, 30 in še več, želodca tako, da se luknjica pozna, kamor so se zasadili, in tu ostanejo do meseca malega ali velikega srpana, dokler, popolnoma godnih, ne pahne natura sama pri zadnjici iz sebe, da padejo z blatom od živine; ondi pa se, če jih konj z zadnjima nogama ne poteptá, iz godnih črvičev brž premenijo v muhe (brencljne) in odletijo.

Taki so spremeni jajčic konjskih brencljnov v črviče, katerim je natura odločila samo konjski že-

*) Po popisu oni keber ne bo uš philoxera, ampak trtjon druge vrste (Vrtovčeva „Vinoreja“ str. 45.) Vred.